

Wethouder Venteweg 72
te Gouda
rapport 3314

Wethouder Venteweg 72 te Gouda

Een Bureauonderzoek

J.M. Blom

Colofon

ADC Rapport 3314

Wethouder Venteweg 72 te Gouda
Een Bureauonderzoek

Auteur: J.M. Blom

In opdracht van: IntROview B.V.

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, 25 januari 2013

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Status onderzoek: definitief

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:

J. Huizer

ISSN 1875-1067

ADC ArcheoProjecten
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Tel 033-299 81 81
Fax 033-299 81 80
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding en administratieve gegevens	7
2 Bureauonderzoek	8
2.1 Doelstelling en vraagstelling	8
2.2 Methodiek	8
2.3 Resultaten	8
2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie	10
3 Aanbeveling	11
Literatuur	12
Geraadpleegde websites	12
Lijst van afbeeldingen en tabellen	12

Samenvatting

In opdracht van IntROview B.V. heeft ADC ArcheoProjecten in januari 2013 ten behoeve van de bouw van een woning met kantoorruimte een bureauonderzoek uitgevoerd op de locatie Wethouder Venteweg 72 te Gouda.

Op basis van het bureauonderzoek worden op afzettingen van de Zuidplas meandergordel archeologische resten uit het Mesolithicum en Neolithicum verwacht. Deze kunnen worden aangetroffen op een diepte van ca. 8,5 tot 9,5 m –NAP (tenminste 7 m –mv). Er worden met name overblijfselen van jachtkampjes verwacht. Dit niveau ligt beneden de diepte van de geplande graafwerkzaamheden. Archeologische resten uit de Bronstijd en latere perioden kunnen in theorie zich in het bovenste deel van of op het veen (Hollandveen Laagpakket binnen de Formatie van Nieuwkoop) bevinden. Door het natte karakter was dit veen echter niet geschikt voor bewoning. Na de ontginningen en aanleg van dijken was wel bewoning mogelijk. Er zijn echter geen aanwijzingen dat tot aan de bouw van de huidige bebouwing in de jaren 30 het perceel bewoond is geweest.

ADC ArcheoProjecten adviseert om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 53 van de Monumentenwet.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Afkorting	Tijd in jaren
Nieuwe tijd	NT	1500 - heden
Middeleeuwen:	XME	450 – 1500 na Chr.
Late Middeleeuwen	LME	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	VME	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd:	ROM	12 voor Chr. – 450 na Chr.
Laat-Romeinse tijd	ROML	270 - 450 na Chr.
Midden-Romeinse tijd	ROMM	70 - 270 na Chr.
Vroeg-Romeinse tijd	ROMV	12 voor Chr. - 70 na Chr.
IJzertijd:	IJZ	800 – 12 voor Chr.
Late IJzertijd	IJZL	250 - 12 voor Chr.
Midden-IJzertijd	IJZM	500 - 250 voor Chr.
Vroege IJzertijd	IJZV	800 - 500 voor Chr.
Bronstijd:	BRONS	2000 - 800 voor Chr.
Late Bronstijd	BRONSL	1100 - 800 voor Chr.
Midden-Bronstijd	BRONSM	1800 - 1100 voor Chr.
Vroege Bronstijd	BRONSV	2000 - 1800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):	NEO	5300 – 2000 voor Chr.
Laat-Neolithicum	NEOL	2850 - 2000 voor Chr.
Midden-Neolithicum	NEOM	4200 - 2850 voor Chr.
Vroeg-Neolithicum	NEOV	5300 - 4200 voor Chr.
Mesolithicum (Midden-Steentijd):	MESO	8800 – 4900 voor Chr.
Laat-Mesolithicum	MESOL	6450 - 4900 voor Chr.
Midden-Mesolithicum	MESOM	7100 - 6450 voor Chr.
Vroeg-Mesolithicum	MESOV	8800 - 7100 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):	PALEO	tot 8800 voor Chr.
Laat-Paleolithicum	PALEOL	35.000 - 8800 voor Chr.
Midden-Paleolithicum	PALEOM	300.000 – 35.000 voor Chr.
Vroeg-Paleolithicum	PALEOV	tot 300.000 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992

1 Inleiding en administratieve gegevens

In het voorliggende rapport wordt een onderzoek beschreven waarvoor de volgende administratieve gegevens gelden:

Opdrachtgever:	IntROview B.V.
Soort onderzoek:	bureauonderzoek
Aanleiding:	bouw woning met kantoorruimte
Locatie:	Wethouder Venteweg 72
Plaats:	Gouda
Gemeente:	Gouda
Provincie:	Zuid-Holland
Kadastrale gegevens:	Gouda, sectie K, perceel 3622
Kaartblad:	38A
Oppervlakte plangebied	ca. 540 m ²
Coördinaten:	109.325/448.321; 109.375/448.329; 109.377/448.318; 109.327/448.310
Bevoegde overheid:	gemeente Gouda
Deskundige namens de bevoegde overheid:	dhr. M. Groenendijk
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	55329
ADC-projectcode:	4150000
Auteur:	J.M. Blom
Projectmedewerker:	J.M. Blom
Autorisatie:	J. Huizer
Periode van uitvoering:	januari 2013
Beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten bv, Amersfoort
Beheer en plaats digitale documentatie (e-depot):	http://persistent-identifier.nl/?identifier=urn:nbn:nl:ui:13-q2h2-3m

Het plangebied ligt in een gebied waar een gemeentelijk archeologisch beleid is vastgesteld. Op grond van dit beleid valt het plangebied in de zone een hoge verwachting vanaf 2 m –mv.¹ Om in deze zone bij graafwerkzaamheden groter dan 100 m² en dieper dan 200 cm –mv een omgevingsvergunning te kunnen verkrijgen, dient de initiatiefnemer een rapport te overleggen waarin naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het plangebied voldoende is vastgesteld. In het kader van dit proces heeft het in dit rapport beschreven onderzoek plaatsgevonden.

In Nederland dient het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied te gebeuren op grond van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.2).² Gemeenten kunnen hierop aanvullende uitvoeringskaders vaststellen. De gemeente Gouda heeft voor zover bekend echter geen aanvullende uitvoeringskaders vastgesteld voor het uitvoeren van archeologisch vooronderzoek, noch zijn deze voor dit project afzonderlijk opgesteld. Dit onderzoek is dus gebaseerd op de algemene criteria die in de KNA staan geformuleerd.

¹ Groenendijk 2011.

² SIKB 2010.

2 Bureauonderzoek

2.1 Doelstelling en vraagstelling

Het bureauonderzoek vormt de eerste stap in het vaststellen van de archeologische waarde van het gebied. Het doel van bureauonderzoek is het aan de hand van schriftelijke bronnen verwerven van informatie over bekende en/of verwachte archeologische waarden in het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde, archeologische verwachting.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?
- Is het plangebied voldoende onderzocht?
 - o Zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek is nodig om te komen tot een selectiebesluit?
 - o Zo ja, welk selectiebesluit kan worden genomen (vrijgeven, opgraven, begeleiden)?

2.2 Methodiek

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.2 Landbodems, protocol 4002 Bureauonderzoek.

Het bureauonderzoek bestaat uit de volgende elf processtappen:

1. Afbakenen plan- en onderzoeksgebied en vaststellen consequenties van mogelijk toekomstig gebruik;
2. Aanmelden onderzoek bij Archis;
3. Vermelden (en toepassen) overheidsbeleid;
4. Beschrijven huidig gebruik;
5. Beschrijven historische situatie en mogelijke verstoringen;
6. Beschrijven mogelijke aanwezigheid bouwhistorische waarden in de ondergrond;
7. Beschrijven bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden;
8. Opstellen gespecificeerde verwachting;
9. Opstellen standaardrapport bureauonderzoek;
10. Afmelden onderzoek bij Archis: overdracht onderzoeksgegevens;
11. Aanleveren digitale gegevens bij e-Depot.

De processtappen 1 tot en met 7 leveren gegevens op basis waarvan processtap 8, de gespecificeerde verwachting wordt opgesteld. De gespecificeerde verwachting kan worden beschouwd als een belangrijke conclusie van het bureauonderzoek, omdat hierin wordt aangegeven of, en zo ja, welke archeologische waarden worden verwacht, indien relevant weergegeven op een kaart.

De resultaten van processtappen 1 tot en met 8 worden behandeld in de paragrafen 2.3 tot en met 2.5. Processtap 9 resulteert in het voorliggende rapport. De processtappen 10 en 11 hebben betrekking op het voor derden openbaar maken van de resultaten van het bureauonderzoek bij onder meer Archis en het e-Depot.

2.3 Resultaten

2.3.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik

De exacte locatie van het plangebied is weergegeven op afbeeldingen 1 en 2.

Het tijdens het bureauonderzoek onderzochte gebied komt overeen met het plangebied. Waar dit afwijkt, zal dit expliciet in de tekst worden vermeld.

In het plangebied wordt de bestaande bebouwing gesloopt, waarna een nieuw woonhuis met kantoorruimte wordt gebouwd. Er zal een kelder worden aangelegd, waarvoor over een oppervlakte van 200 m² ontgraven zal worden tot 350 cm –mv. Daarnaast komt een niet onderkelderde

hoofdbouw met een oppervlakte van 35 m². Verder worden vanwege de slechte grond terrassen, paden, oprit, kas en tuinhuis onderheid.

De consequentie van de voorgenomen ingreep kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond mogelijk worden aangetast.

2.3.2 Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden

De volgende aardwetenschappelijke informatie is bekend van het plangebied:

Bron	Informatie
Geologische kaart van Nederland 1:50.000 ³	afzettingen van Tiel (komafzettingen) op Hollandveen op afzettingen van Gorkum (geulafzettingen, rA0k) / afzettingen van Tiel (komafzettingen) op een afwisseling van Hollandveen met afzettingen van Gorkum (oever- en komafzettingen, 2F2k) ⁴
Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000 ⁵	bebouwd, 300 m ten oosten van plangebied ontgonnen veenvlakte (1M46)
Bodemkaart van Nederland 1:50.000 ⁶	koopveengronden met opgebracht moerig dek, 15-50 cm dik (ohVb, Gt II)
Meandergordelkaart ⁷	Zuidplas meandergordel (ca. 5685-5362 v.Chr.), zandige afzettingen op 8,5 m – 9,5 m –NAP
Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) ⁸	maaienveld: ca. 1,5 m –NAP

Grotendeels wordt het holocene deel van de ondergrond van Gouda gevormd door een afwisseling van veen (Hollandveen Laagpakket) en klastische afzettingen (zand en klei; Formatie van Echteld).

In het zesde millennium v.Chr. liep in het plangebied een tak van het Benschop-riviersysteem (Formatie van Echteld). Dit systeem vormde op dat moment de hoofdtak van de Rijn. De rivierloop had een meanderend verloop en mondde uit in de delta. De tak van het Benschop-systeem binnen het plangebied wordt de Zuidplas meandergordel genoemd. Op basis van de geologische kaart wordt aangenomen dat het plangebied op de grens ligt van de zone waarin beddingafzettingen voorkomen en die waarin enkel oeverafzettingen aanwezig zijn. Rond 5200 v.Chr. verschoof de hoofdafvoer van het Rijnwater richting het noorden, naar de huidige loop van de Oude Rijn. Hierdoor nam de rivieractiviteit van het Benschop-riviersysteem af en ontstond ter plaatse van het plangebied een veengebied.⁹ De afzettingen van de Zuidplas meandergordel liggen in het plangebied tenminste 7 m diep.

Vanaf de Bronstijd raakte het gebied rondom Gouda meer buiten de invloedssfeer van de grote rivieren. Er werd bijgevolg minder klastisch materiaal afgezet, zodat in deze periode voornamelijk een dik veenpakket (Hollandveen Laagpakket) werd gevormd. Het veen werd ontwaterd door kleine veenriviertjes, waarin als het gevolg van de voortschrijdende zeespiegelstijging, steeds meer getijdeinvloed merkbaar werd. Hierdoor kennen deze veenriviertjes, ondanks hun van nature mineraalarme achterland, in sommige gevallen een klastische opvulling.

Vanaf de Late Middeleeuwen werd het veengebied (al dan niet bedekt door een dunne laag komafzettingen) op grote schaal in cultuur gebracht ten behoeve van de landbouw. Dit proces ging gepaard met een versnelde ontwatering van het veen, waardoor als gevolg van volumeverlies (veen bestaat in de natuurlijke, "levende" vorm voor een groot aandeel uit water) maaiveldddaling optrad. Om dit tegen te gaan werd het maaiveld aangeplempt met mest en afval, waardoor een enkele decimeters dik moerige dek ontstond.

³ Rijks Geologische Dienst 1992.

⁴ Afzettingen van Tiel en Gorkum worden tegenwoordig gerekend tot de Formatie van Echteld (Holocene rivierafzettingen).

⁵ Alterra 2006.

⁶ Stichting voor Bodemkartering 1984.

⁷ Berendsen & Stouthamer 2001.

⁸ <http://www.ahn.nl/viewer>

⁹ Huizer 2010.

2.3.3 Beschrijving van bekende archeologische waarden

In het onderzoeksgebied, hier een zone van ca. 400 m rond het plangebied, zijn de volgende archeologische waarden vastgesteld (zie afbeelding 3):

Onderzoeksmeldings-nummer	Soort onderzoek	Resultaat	Advies
54342	begeleiding	vooraf: kleirug met mogelijke sporen ROM of ontginningsboerderij ME	niet bekend

Waarnemingsnr	Omschrijving	Datering ¹⁰	Opmerking
24593	aardewerk	ROM	uit opgeworpen grond van brede tocht in veenlandschap met klein ruggetje

In ARCHISII zijn voor het onderzoeksgebied geen AMK-terreinen en vondstmeldingen geregistreerd.

Van overige meldingen zijn in Archis geen inhoudelijke details terug te vinden, en ook is in de digitale databank geen rapport terug te vinden.

Op de gemeentelijke basiskaart geldt een hoge verwachting vanaf 2 m –mv. Deze verwachting is gebaseerd op het voorkomen van afzettingen van de Zuidplas meandergordel in de diepe ondergrond. Uit de aardwetenschappelijke gegevens blijkt echter, dat deze op een diepte van tenminste 7 m –mv is gelegen.

2.3.4 Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en bouwhistorische waarden

De historische situatie is op verschillende kaarten als volgt:

Bron	Jaartal	Historische situatie
Kadastrale minuut	1811-1832	weiland
Bonnekaart ¹¹	1875, 1881, 1888, 1894 en 1914	weiland langs weg
Topografische kaart ¹²	1936, 1958, 1989	huidige bebouwing gerealiseerd

Het plangebied is gelegen ten oosten van de oude kern van Gouda. Op basis van de geraadpleegde kaarten wordt aangenomen dat het perceel niet bebouwd is geweest tot aan de bouw van het huidige woonhuis rond 1935 (zie afb. 4).¹³

Door de bouw van de huidige woning (oppervlakte 105 m²) is de bodem plaatselijk verstoord. Er is een kleine kelder aanwezig (diepte ca. 150 cm –mv, oppervlakte ca. 5 m²).¹⁴

2.3.5 Beschrijving huidig gebruik

Het plangebied is momenteel in gebruik als woonhuis. Rond het huis is een tuin gelegen. Op het achtererf staat een berging.

2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie

De eerste, voor het bureauonderzoek opgestelde onderzoeksvraag “Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?” kan als volgt worden beantwoord:

In het plangebied worden op afzettingen van de Zuidplas meandergordel archeologische resten uit het Mesolithicum en Neolithicum verwacht. Deze kunnen worden aangetroffen op een diepte van

¹⁰ Voor een verklaring van de afkortingen, zie tabel 1.

¹¹ Bureau Militaire Verkenningen.

¹² Topografische Dienst.

¹³ www.funda.nl.

¹⁴ www.funda.nl.

ca. 8,5 tot 9,5 m –NAP (tenminste 7 m –mv). Er worden met name overblijfselen van jachtkampjes verwacht. Er zijn echter geen directe aanwijzingen dat dergelijke vindplaatsen ter plaatse van het plangebied aanwezig zijn.

De verwachte archeologische resten (vuursteen en houtskool) manifesteren zich als een vondststrooiing en zijn door de natte en zuurstofloze condities goed geconserveerd.¹⁵

Archeologische resten uit de Bronstijd en latere perioden kunnen in theorie zich in het bovenste deel van of op het veen (Hollandveen Laagpakket binnen de Formatie van Nieuwkoop) bevinden. Door het natte karakter was dit veen echter niet geschikt voor bewoning. Na de ontginningen en aanleg van dijken was wel bewoning mogelijk. Er zijn echter geen aanwijzingen dat tot aan de bouw van de huidige bebouwing in de jaren 30 het perceel bewoond is geweest.

De beantwoording van de overige onderzoeksvragen is als volgt:

- *Is het plangebied voldoende onderzocht?*

Ja, het plangebied is voldoende onderzocht. Er worden op een diepte vanaf 7 m –mv archeologische resten verwacht. Deze liggen dieper dan de geplande graafwerkzaamheden. In hogere niveaus worden geen archeologische waarden verwacht.

- *Zo ja, welk selectiebesluit kan worden genomen (vrijgeven, opgraven, begeleiden)?*

Geadviseerd wordt het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling.

3 Aanbeveling

ADC ArcheoProjecten adviseert om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 53 van de Monumentenwet.

¹⁵ Kars & Smit 2003.

Literatuur

- Alterra**, 2006: *Geomorfologische Kaart van Nederland, schaal 1:50.000*, Wageningen.
- Berendsen, H.J.A. & E. Stouthamer**, 2001: *Palaeogeographic development of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands*. Assen, Koninklijke Van Gorcum.
- Bureau Militaire Verkenningen**, 1875, 1881, 1888, 1894 en 1914: *Gouda, blad 461, 1:25.000*.
- Groenendijk, M.J.**, 2011: *Archeologische Basiskaart Gouda*, Gouda.
- Huizer, J.**, 2010: Algemene Bodemkundige opbouw van het plangebied, in: X.J.F. Alma & R. Torremans, *Gouda, Westergouwe – Deelgebied 3: Een vroege vindplaats op de crevasse, Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven*, ADC-rapport 2552, Amersfoort.
- Kars, H. & A. Smit** (red.), 2003: *Handleiding Fysiek Behoud Archeologisch Erfgoed*. Amsterdam (Geoarchaeological and Bioarchaeological Studies 1).
- SIKB**, 2010: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Landbodems*. Gouda.
- Stichting voor Bodemkartering**, 1984: *Bodemkaart van Nederland schaal 1:50.000, blad 38 West Gorinchem*, Wageningen.
- Rijks Geologische Dienst**, 1992: *Geologische Kaart van Nederland schaal 1:50.000, blad 38 West Gorinchem*, Haarlem.

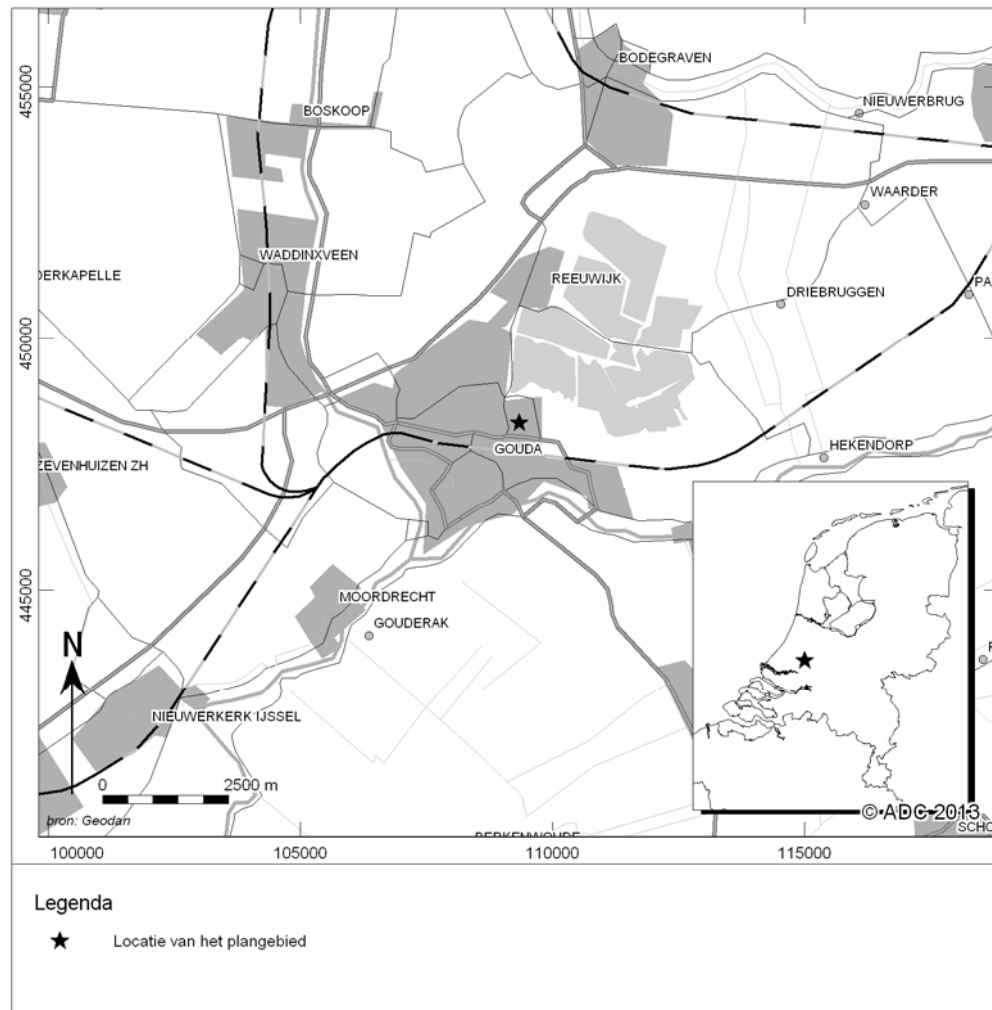
Geraadpleegde websites

<http://archis2.archis.nl>
<http://www.ahn.nl/viewer>
<http://www.watwaswaar.nl>

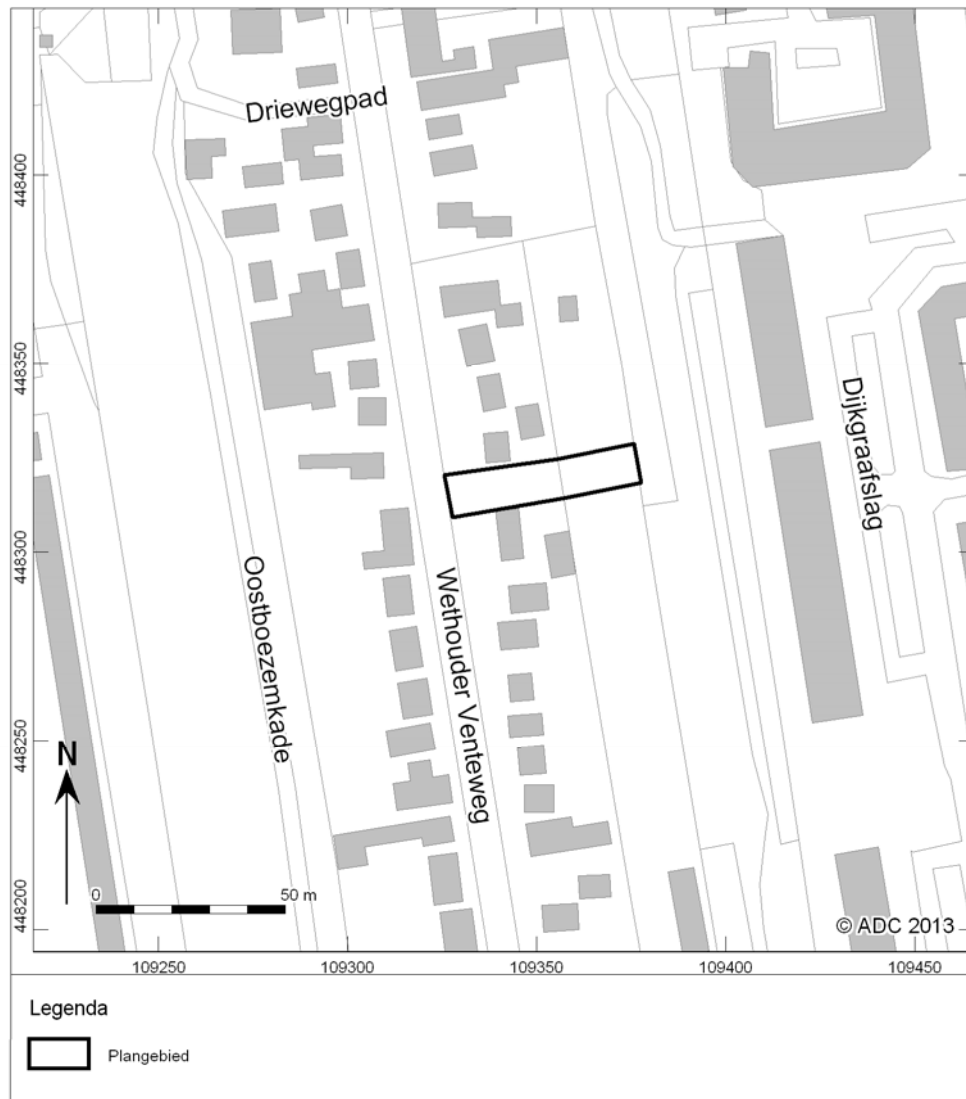
Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1 Locatie van het plangebied
Afb. 2 Detailkaart van het plangebied
Afb. 3 Gemeentelijke basiskaart en ARCHIS-meldingen
Afb. 4 Locatie van het plangebied op de Bonnekaart uit 1875

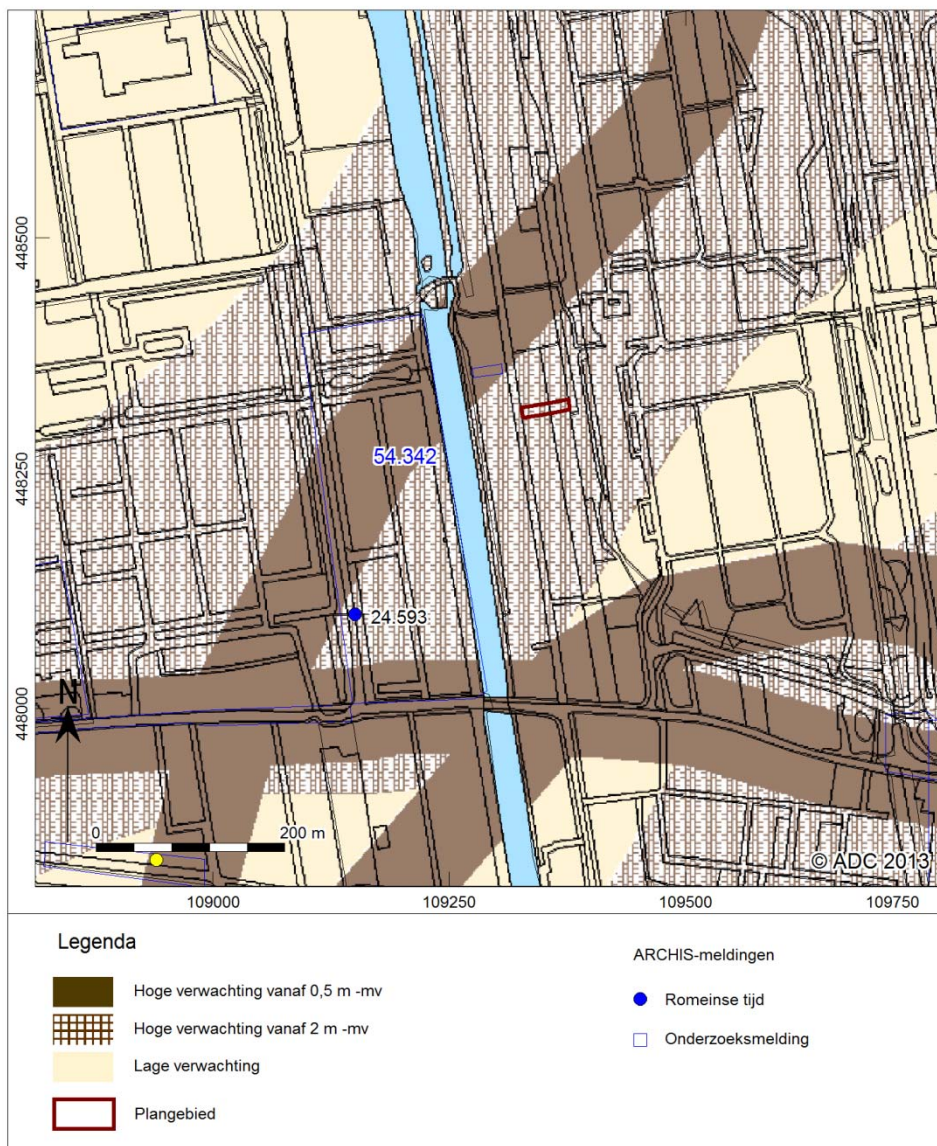
Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Afb. 1 Locatie van het plangebied

Afb. 2 Detailkaart van het plangebied

Afb. 3 Gemeentelijke basiskaart en ARCHIS-meldingen

Afb. 4 Locatie van het plangebied op de Bonnekaart uit 1875